

Тема. Урок літератури рідного краю. Неповторний світ дитинства в повісті Василя Слапчука «Бджолиний бог і бджоленятко»

Мета: навчити характеризувати головних героїв повісті В. Слапчука «Бджолиний бог і бджоленятко», визначати жанр твору, розкривати алегоричність його назви;

розвивати вміння висловлювати власні думки, вирішувати проблемні ситуації, творчо мислити, аналізувати основні віхи життєпису письменника, виразно читати;

виховувати бережливе ставлення до природи, повагу до праці;

Очікувані результати: учні усвідомлюють значущість проблем, які порушує В. Слапчук у своїй повісті, вдумливо й виразно читають та коментують ключові епізоди, висловлюють власну думку, характеризують героїв.

Тип уроку: формування компетентностей

Обладнання: повість «Бджолиний бог і бджоленятко», стікери, маркери, малюнки для створення колажу, малюнки учнів, виставка книг для дітей В.Слапчука; атрибути до інсценівки: шапка пасічника; мультимедійні презентації, відео.

Перебіг уроку

I. Організація учнів до уроку

II. Створення позитивного настрою.

Психологічна підготовка. АРОМОТЕРАПІЯ.

Ви вже, мабуть, відчули, що повітря у класі насичене ароматом бджолиного прополісу. Візьміть до рук маленькі м'ячики кульки, вдихніть цілющого аромату на повні груди. Психологами доведено, що запахи продуктів бджільництва підвищують працездатність, знижують сонливість.

То ж я впевнена, що працювати ми будемо результативно. Бажаю вам успіхів на уроці!

I. III. Мотивація

Учитель. Дитинство – найпрекрасніша пора життя, безтурботна, красива, казкова. Діти бувають різними: мрійливими, бешкетниками, допитливими, винахідливими.

Світ непростий, і ви повинні зрозуміти, щоб досягти чогось у житті, потрібно бути такими, як бджілки –трудоівниці. На уроці ми будемо намагатися зрозуміти, що коли дитина активна, то й доросла людина з неї такою ж виросте.

Інтрига. Учні, чи боїтеся ви бджіл?(відповідь) Чи є користь від цих комах?(відповіді учнів)

Зверніть увагу на екран.

(Слайд №1).

1. Як ви гадаєте, цей чоловік боїться бджіл? (відповіді учнів. Ні)

2. Як думаєте, чому?(Відповіді учнів)

Учитель. Людина є частинкою природи. Працьовита, як бджілка. А працьовитість потрібно виховувати з дитинства.

IV. Повідомлення теми, мети уроку

Запитання. Над чим на уроці будемо працювати? (відповіді учнів: *будемо виразно читати повість, складати паспорт повісті, переказувати фрагменти тексту, стежити за культурою мовлення, відповідати повними реченнями.*)

Учитель. Сьогодні ми маємо урок літератури рідного краю, на якому будемо досліджувати творчість земляка - Василя Слапчука. Тому що він - випускник нашої школи, яку закінчив 40 років тому, ветеран війни в Афганістані, а найважливіше те, що Василь Дмитрович проживав у селі Новий Зборишів, звідки ваш однокласник Гергель Андрій.

Тяжкі випробування випали на долю земляка, але маленькі крила підтримали його.

3.Очікування від уроку. Чого чекаєте від уроку?(Такі відповіді дітей:

- *Я хочу переконатися, чи варто прислухатися до порад дорослих?*
- *Більше дізнатися про В. Слапчука?*
- *Побувати в гостях у Миколки.*
- *Дізнатися, як бджілки збирають мед.*
- *Чи важко доглядати за бджолами.*

Запишіть проблемне питання. Які спогади про дитинство залишаться в душі Миколки ?

Залиште 3 рядочки, щоб протягом уроку дати відповідь.

Інтрига.. Хто ж він, автор твору? Зараз ви дізнаєтеся.

Переглянувши відео, занотуйте інформацію про нашого земляка, яка найбільше вас зацікавила. (1 чи 2 речення.)

Короткі відомості з біографії розповідає однокласниця.(Слайд № 2)

Мультимедійна презентація (Слайд №3)

Учитель. Коли готувалася до уроку, прочитала у фейсбуці, що В.Слапчук за повість «Бджолиний бог і бджоленятко» отримав премію імені родини Косачів(2011) рік. Хто такі Косачі? Така премія присвоюється за книги різних жанрів для дітей дошкільного та шкільного віку, які мають велике пізнавальне та виховне значення. Вручають раз у рік 25 лютого. Чому саме 25 лютого?

Учитель. Діти, що ж вас зацікавило із життя нашого земляка? (Відповіді

Учитель.Послухайте пісню: Слова Юрія Рибчинського і Олександра Осадчого у виконанні В. Білоножка «Земле моя» (.1 куплет) (Слайд № 4)

Запитання. Які асоціації виникли?

Відповіді. (Земля вчить добру і любові, дає дорогу у світ широкий, сонце миру, чисту воду.)

Ви вмієте чути слово й розуміти його!

Учитель. Саме з землі виростають дерева людських талантів, а паростки пускають у дитинстві.

На уроці ми зустрінемося з героями твору «Бджолиний бог і бджоленятко», які поведуть нас дивовижною стежкою дитинства.

Хто ж він, бджолиний бог і його маленьке бджоленятко?

Інсценізація уривка .(Діалог)

Дійові особи:

- Дідусь
- Миколка

Посеред класу стоїть вулик, біля нього ходить дідусь у костюмі пасічника і обкурює бджіл. До нього наближається онук, за щогою у якого солодко хрумкає цукерка.

Миколка. Діду! Діду!

Дідусь. Не йди сюди, бо бджоли покусують.

Миколка. А вас не покусують?

Дідусь. Не покусують.

Миколка. А чого вас не покусують?

Дідусь. Бо я — їхній бог(одягає шапку пасічника)

Миколка. Навіщо це? А як же бджоли вас упізнають у цьому мішку?

Дідусь. По мішку й упізнають.

Миколка. А я? Якщо я одягну мішка, то бджоли подумують, що я їхній бог?

Дідусь. Вони подумують, що це якийсь малий у мішку.

Миколка. А щоб доглядати бджіл, то де треба вчитися? У школі?

Дідусь. І в школі теж.

Біжи, грайся.

Дідусь відпихає рукою малого, щоби не заважав. Ступивши кілька кроків, передумує йти з «пасіки».(бере в руки димар)

Миколка.(Невдоволений вираз обличчя.) Нііііі. Хочу подивитися, як ви димом дмухаєте. Нащо ви на них димите? Хочете, щоб вони померли?

Дідусь. Щоб не кусалися. Коли бджоли чують дим, то думають: якщо є дим, то є й вогонь, а вогонь — це небезпека, отже, треба рятуватися. Щоб вижити, потрібно заpastися харчем-медом, бджоли швиденько набирають його повен зобик, а коли у них зобик забитий медом, вони не можуть вигнутися так, щоб ужалити.

Миколка. А який зобик?

Дідусь. Ти цукерку зараз де тримаєш? А якби був бджолою, то тримав би у зобику.

Миколка. Зобик — це бджолиний рот?

Миколка. А чого бджоли кусаються?

Дідусь. Затям собі, сину, — де мед, там і жало.

(Діти-актори вклоняються глядачам і йдуть)

Відповіді учнів на питання: Хто ж бджолиний бог і бджоленятко?(
Відповідь.Бджолиний бог–дідусь, а Миколка- бджоленятко.)

Як вважаєте, чому автор так повість назвав. Ця назва алегорична.

Пригадайте визначення терміну - алегорія. Це - іносказання, тобто розглянутий предмет чи поняття не називається прямо, а зображується алегорично (має прихований зміст) з використанням інших явищ дійсності.

Учитель. Алегоричність назви в тому, що дідусева мудрість, принциповість, працелюбність, як у бджоли, передалася у спадок маленькому бджоленятку – Миколці.

Учитель. А як ви розумієте останню репліку дідуся?(затям собі, сину, - де мед, там і жало)

Учитель. Цей вислів адресований нам, читачам, від людини, яка добре знає ціну солодкому медові під назвою «життя»

Робота над паспортом твору.

Літературний рід. Епос

Жанр. Повість.

Тема. Розповідь про яскравий світ дитинства допитливого Миколки.

Ідея. Відчувати захоплення від неповторної краси природи рідного краю, цінувати настанови дорослих і брати у життя.

Пригадайте, що називають повістю? Повість- це епічний твір, у якому змальовано життя одного чи кількох героїв протягом тривалого чи важливого за подіями часу.

Запитання. Чим зацікавила повість? (*Відповідь. Мене вразив Миколка, незважаючи на свій вік, ставив дідусеві серйозні запитання; неповторною красою природи; працьовитістю людей.;*).

Запитання. Чи сподобалися вам герої? Назвіть їх.

Мені сподобався Миколка, (чому?), дідусь (чому?), Стьопик (чому?), бабуся(чому?), мама (чому?).

Учитель. *Епіграфом до свого твору Василь Дмитрович узяв слова сучасного турецького письменника Орхана Памука: «У щасливі миттєвості, яких було так багато в моєму дитинстві, я відчував щасливим не «себе», а весь світ — добрий, прекрасний, сонячний».*

Запитання Як ви розумієте слова Орхана Памука? (відповіді учнів. Дитинство – це золота пора. Ти – щасливий, бо є кому піклуватися про тебе, і світ здається найпрекраснішим)

Учитель. Ви вдома занотували незрозумілі слова

Німб- сэйво, намальоване у формі круга навколо голови.

Буриштиновий – прозора –жовтий колір.

Румовище - залишки зруйнованої споруди.

Моріжок –молода, густа зелена трава.

Курява – дрібні частинки, що осідають на поверхні чогось..

Я переконана, що повість сподобалася. Ви намалювали ілюстрації. (Дівчинка розповідає, що створила титульну сторінку до твору, бо її мрія – стати художником - ілюстратором.)

Учитель. До повісті В.Слапчука ілюстрацію створила художниця Пантелєєва Людмила Олександрівна.

Літературний диктант (Слайд № 5)

1.За правою щогою у хлопчика захована (Карамелька)

2. Хто підгинав ногу,наче бусол? (Миколка)

3.Хто зварив зелений борщ? (Бабуся)

4.Скільки років дідусеві? (П'ятдесят)

5.Який гостинець привезла мама ? (Морозиво)

6.Прізвище дідуся (Корнелюк)

7.Козак – це (Собака)

8.Які бджоли збирають більше меду (Агресивні)

9.Скільки хат на хуторі, де проживав Миколка?(Сім)

10.Бджолиний рот (Зобик)

11.Який погляд у мами (Суворий)

12. Яка пора року наснилася хлопчикові?(Зима)

Учитель. Обміняйтеся зошитами. Перевірте відповіді. Поставте 1 бал за правильну відповідь і 0 – за неправильну. В кінці уроку здасте зошити.

Запитання. Хто не допустив жодної помилки? Молодці. Уважно читали текст. У кого 2 помилки і більше? На уроці пригадаєте те, що призабули.

Робота над текстом твору.

Учитель. Наступне завдання - дослідити проблематику твору. Подумайте і скажіть, які проблеми порушив письменник у повісті.

А.Людина і природа.

Б.Виховання дітей у сім'ї.

В. Взаємовідносини між поколіннями.

Робота над проблемою «Людина і природа»

Бесіда.

Учитель. Якою описана природа, зачитайте, будь ласка. Знаєте, де ?
Зачитайте опис польової дороги, якою часто їздив дідусь (ст. 22)

Відшукайте художні засоби?

Епітети - польова дорога, припорошена трава. (Автор вказує на сільську місцевість з її неповторними краєвидами)

Учитель. Ви знаєте, які вулики були, зачитайте, як автор пише про це? ст.5
Скажіть, з чого видно, що дідусь давно доглядає за бджолами? *(Вулики місцями покрилися зеленкуватими лишаями, почорнілі від часу дошки).*

Учитель. Як хлопчик спостерігав за бурштиновими тільцями бджіл, перекажіть епізод тексту? Підтвердьте цитатами з повісті. Вкажіть художні засоби (чи тропи.) ст.7.

Епітет - бджолина родина,життерадісне прицмокування, бурштинові тільця, невгамовні комахи). Що автор підкреслює епітетами? (Бджілки постійно працюють, а хлопчик насолоджується, спостерігаючи за ними)

Учитель. Чи спостерігаєте ви за природою? (Відповіді учнів)

Учитель. Людина – частинка природи, життєдайне джерело, коли ми спостерігаємо її дива, то черпаємо енергію, набираємося сили.

14.Робота над проблемою.

Взаємовідносини між поколіннями.

— Діду, а ви справжній дід? (Чому так хлопчик запитує) Ст.18.читаємо ланцюжком .

Дід трохи здивований такою постановкою питання.

— Щонайсравжнісінький,— каже твердо. Він і справді не схожий на діда, йому ледь за п'ятдесят, він моложавий і підтягнутий, як відставний військовий офіцер (війну дід пройшов рядовим бійцем), рухи його тіла легкі й точні. Хлопчикового діда навіть дядьком ніхто не кличе, оскільки він — особа офіційна: головний зоотехнік. Позаочі його й звать усі зоотехніком. Або за прізвищем — Корнелюком. А при спілкуванні - Павловичем».

То чому так хлопчик запитує? Відшукайте художні засоби.

(Відповіді: хлопчик так запитує через те, що дід гарно виглядає. Це автор підкреслює епітетами - моложавий, підтягнутий. Дід працює зоотехніком, це – офіційна особа.

На кого Миколка так хоче бути схожим і чому? *(На дідуся, бо з ним цікаво спілкуватися, є чому повчитися)*

- Ким був дідусь для Миколки? *(Відповідь. Дідусь був найбеззаперечнішим авторитетом у всьому)*
- Малий його любив чи боявся? *(Дуже любив, в усьому хотів догодити, чекав з нетерпіння , коли повернеться з роботи, їсти борщ хотів такою ж ложкою, як дід.)*

Яку історію пригадав дідусь про своє виховання ?

Зачитати ст. 11 (*Їхній дід був чоловіком суворим....*) То що ви зрозуміли?
(*Відповідь. Його виховували строго. Били батогом, коли не слухався.*)

Учитель. Діти, фізичне насильство – це добре? Якою людиною виростає той, кого б'ють? Але дідусь усе - таки став людиною доброю.

Перекажіть, якою відповіддю внука дідусь вражений найбільше.

(*Відповідь. Цукерку сховав у зобику. Дідові подобається його почуття гумору*)*А пригадуючи своє дитинство, дідусь каже, що боявся з печі злізти, а щоб отак пожартувати з дідом - язик би не повернувся.)*

Зачитайте, що запитує дід себе над чим розмірковує дід уголос? Ст..13»
(*чому вони знають більше від нас.....»*)

Що дід бачить в онукові? ст. 11 (Хлопчина поважно киває головою)

Учитель. Автор зумів широко розкрити цю проблему і показав, що дідусь бачить в онукові власне продовження виразніше, ніж у своєму синові. Світ змінюється. Тепер, дійсно, діти вражають своєю кмітливістю, рухливістю, допитливістю.

12.Робота над проблемою «Виховання дітей у сім'ї»

Бесіда. Опрацюйте самостійно, в парах. Один придумує запитання, а другий відповідає. Якщо потрібно зачитати, то підказуйте сторінку.

1 У якій сім'ї виховувався Миколка?(*Одна дитина у сім'ї. Мама – учитель. Тато-інженер. Дідусь – головний зоотехнік.*)

2.*Про що мама розмовляла з Миколкою.(Розмовляла про те, чи він букварика читав, чи допомагав дідусеві, чи слухав бабусю?*

3. Як турбувалася про Миколку бабуся? (хвилювалася, щоб морозива не їв, бо горло буде боліти.) Щоб швидше біг обідати, бо страва охолоне)

4. Як розмовляв дідусь з Миколкою? (Розмовляв, як з дорослим. На всі запитання відповідав) зачитати ст. 12. Дід підводить очі на сонце....)
Відшукати художні засоби.

5. А Стьолик виховувався у якій сім'ї? (У багатодітній) Зачитати .

6.Складіть порівняльну характеристику Стьопика і Миколки.

1. Стьолик

Миколка

З багатодітної сім'ї

Один в батьків

нечітке мовлення

допитливий

розбишака

врівноважений

брудний

охайний

Учитель. Про що це свідчить.?

Відповіді учнів.(з дитиною змалку потрібно спілкуватися , привчати до порядку .)

Виконайте, будь ласка, завдання

• Серед запропонованих характеристик виберіть і запишіть в зошити ті, які відповідають вдачі Миколки. Характеристики Миколки: **життєрадісний, бешкетник, невихований, мрійник, вигадник, жорстокий, добрий, жадібний, з почуттям гумору, безвідповідальний, допитливий, живе в гармонії з природою.**(Слайд №6)

Свою думку аргументуйте, пригадавши текст. Відповіді учнів.

Учитель. Пригадайте ще й інших героїв твору ?

Поєднайте їх характеристики.(Слайд №8)

1.Мама.

А.Легкі рухи тіла, підтягнутий

2. Тато.

Б.Працьовита, підтримує порядок вдома.

3.Дідусь.

В.Мізерний, але спритний і жилуватий..

4.Стьопик. Г.Дивиться суворим поглядом.

5.Бабуся.

Учитель. А ви прислухаєтеся до порад старших? (відповіді) Наведіть переконливі аргументи.)

Учитель. Цінуюте рідних, поважайте, прислухайтеся до порад, бо вони вам тільки добра бажають. Хочуть, щоб ви згодом стали працюовитими, щирими, відповідальними дорослими

Фізкультхвилинка. «Настрій» (Слайд № 6)

1.Встаньте, будь ласка, покажіть образ втомленої людини.

2.Щасливої, яка отримала радісну звістку

3.Людини, яка постійно боїться чогось.

4.Людини , яка рухається по канату.

5.Покажіть настрій , у якому перебуваєте зараз.

Учитель. Настрій піднесений. То ж бажаю успіху. Допрацьовуємо над випереджувальними завданнями в групах. (Слайд №7)

Робота в групах.

1. Дослідити, чого варто людині повчитися у природи?(Колаж).

2. Дослідити барви,звуки, запахи в повісті. Відшукати й пояснити образи – символи.(Намалювати)

Захист робіт у групах.

Рубрика « Ти- мені, я –тобі».(Запитання –відповідь)

Робота у творчій лабораторії.(Слайд №8)

(На вибір)

1. Придумати кінцівку твору.

2.Написати есе «.Моє дитинство»

3.Скласти сенкан. Бджола. Дитинство. Природа.

Учні відповідають на проблемне питання.

Відео. Автор розповідає про своє дитинство (В. Д. Слапчук)

V. Рефлексивно - оцінювальний етап. Діти, чи справдилися ваші очікування? (Відповіді)

Незакінчене речення...(Слайд № 9)

Сьогодні я зрозумів....

На уроці дізнався, що...

Для мене важливим було...

Я б узяв із собою в життя....

VI .Домашнє завдання.

Прочитати збірку поезій «Безсонні журавлі» Євгенії Лещук?

Учитель. На думку спадають слова Ліни Костенко :

Душа летить в дитинство, як у вирій,

Бо їй на світі тепло тільки там.

Тож хай у ваших душах залишаються тільки гарні спогади про дитинство.